

НАУЧНИ ЧЕТЕНИЯ
НА ТЕМА
„ПРЕДВИДИМОСТ НА ПРАВОТО“

Сборник доклади

**SCHOLARLY READINGS:
PREDICTABILITY OF LAW**

Collection of the reports of a scientific conference organized by the Department of Theory and History of State and Law and the Department of Criminal Law Sciences of the Law Faculty of Sofia University “St. Kliment Ohridski” held in Sofia on May 12, 2021

Edited by

Prof. Yanaki Stoilov, PhD

Assoc. Prof. Ralitsa Ilkova, PhD

Ch. Assist. Prof. Dilyan Nachev, PhD

Ch. Assist. Prof. Krasimir Manov, PhD

Sofia • 2022

St. Kliment Ohridski University Press

НАУЧНИ ЧЕТЕНИЯ НА ТЕМА „ПРЕДВИДИМОСТ НА ПРАВОТО“

Сборник доклади от научната конференция, организирана от катедра „Теория и история на държавата и правото“ и катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, проведена в София на 12 май 2021 г.

Съставители

Проф. д-р Янаки Стоилов
Доц. д-р Ралица Илкова
Гл. ас. д-р Дилян Начев
Гл. ас. д-р Красимир Манов

София • 2022
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

© 2022 Янаки Стоилов, Ралица Илкова, Дилян Начев, Красимир Манов,
съставители

© 2022 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
ISBN 978-954-07-5478-9

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	9
ИСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА ПРОБЛЕМА ЗА ПРЕДВИДИМОСТТА НА ПРАВОТО	
Малина Новкиришка-Стоянова Някои аспекти на стабилността в правото в Древен Рим.	16
Янаки Стоилов Предвидимост – при прилагане и създаване на правото.	40
Даниел Вълчев Предвидимост на правния ред в постмодерното общество.	60
Елизавета Фролова Предсказуемост в праве как фактор социальной стабильности: теоретический аспект.	77
Симеон Гройсман Нормата като предсказание. Правният реализъм на Оливър Холмс в светлината на въпроса за статуса на правото като наука	87
Тони Димов Предвидимостта на правото през призмата на принципите в нормотворчеството.	104
Яна Бурнева Променя ли се понятието за предвидимост на правото с всяка поредна промяна на закона?.	115
Екатерина Методиева Предвидимост и преценимост на правните ситуации при съчетаното действие на два правни реда.	126
Людмила Костова Предвидимостта като оправдание на въздействието на правото спрямо неговите адресати.	140
Владимир Иванов Правната сигурност основно човешко право ли е?	151
Александър Димитров Основание за непредвидими правила	168
Кирил Илчев Предвидимостта и сигурността – критерии за създаване на „по-добри“ регулации.	185
Любен Тодев Технологичната неутралност като гаранция за предвидимостта на правото. . .	198

НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ АСПЕКТИ НА ПРОБЛЕМА ЗА ПРЕДВИДИМОСТТА НА ПРАВОТО

Ивета Вълева

Исторически поглед върху понятието за наказателна отговорност 211

Красимир Манов

Някои въпроси относно предвиждането на поведението
на друго лице при формиране на вината в наказателното право. 222

Наталия Георгиева

Предвидимост на наказанието през призмата на принципа
на справедливост в наказателното право. 233

Ива Пушкарлова

Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен
съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани. 241

Искра Владова-Недкова

Криминалистичната характеристика на компютърната
престъпност и предвидимостта на разследването. 254

ДРУГИ ОТРАСЛОВИ АСПЕКТИ НА ПРОБЛЕМА ЗА ПРЕДВИДИМОСТТА НА ПРАВОТО

Емилия Панайотова

Принципът на последователност и предвидимост –
основен принцип на изпълнителната дейност според АПК. 269

Евелина Димитрова

Предвидимостта в данъчното право 288

Георги Пенчев

Относно предвидимостта в екологичното право 299

Янаки Стоилов, Ваня Григорова

Предвидимост на функционирането на универсалните
пенсионни фондове с оглед правата на осигурените лица 309

Албена Великова-Стоянова

Обществено осигуряване за старост – предвидимост и адекватност 327

Наталия Киселова

Отсъстващият компонент: програмата за управление
на българското правителство 344

Емилия Ангелова-Ховагимян

Етичните кодекси и правилата за добри медицински практики
като фактор за предвидимостта на доверието на пациента
и избягването на правни конфликти 354

CONTENTS

Preface	9
PREDICTABILITY OF LAW FROM THE PERSPECTIVE OF HISTORY AND THEORY OF LAW	
<i>Malina Novkirishka-Stoyanova</i> Some Aspects of Stability in Law in Ancient Rome.	16
<i>Yanaki Stoilov</i> Predictability – in Application and Creation of Law.	40
<i>Daniel Valchev</i> Predictability of Law in a Post-Modern Society.	60
<i>Elizaveta Aleksandrovna Frolova</i> Predictability in Law as Factor of Social Stability: a Theoretical Aspect	77
<i>Simeon Groysman</i> Norms as Predictions. Holmesian Legal Realism in the Light of the Question of the Scientific Status of Jurisprudence	87
<i>Tony Dimov</i> Predictability of Law through the Prism of the Principles in Lawmaking	104
<i>Yana Burneva</i> Does the Concept of Predictability of Law Change with Every Continuous Change of the Law?	115
<i>Ekaterina Metodieva</i> Predictability and Calculability of the Legal Situations Created upon the Combined Action of Two Legal Orders	126
<i>Lyudmila Kostova</i> The Predictability as a Justification of the Impact of Law on Persons	140
<i>Vladimir Ivanov</i> Legal Certainty – is it a Human Right?	151
<i>Alexander Dimitrov</i> Reason for Inpredictable Rules	168
<i>Kiril Ilchev</i> Predictability and Certainty – Criteria for Creating “Better” Regulations	185
<i>Lyuben Todev</i> Technological Neutrality as Guarantee for the Predictability of Law	198

PREDICTABILITY OF LAW FROM THE PERSPECTIVE
OF CRIMINAL LAW

Iveta Valeva

Historical Overview of the Concept of Criminal Liability 211

Krasimir Manov

Some Problems Regarding the Prediction of the Behavior
of another Person when establishing the Mens Rea 222

Natalia Georgieva

Predictability of Punishment through the Prism of the Principle of Justice in
Criminal Law. 233

Iva Pushkarova

Adaptation of Penalties Imposed by a Foreign Court within Transfer Procedures
of Bulgarian Nationals 241

Iskra Vladova-Nedkova

The Computer Crimes Specificities and the Predictability
of the Investigation 254

PREDICTABILITY OF LAW FROM THE PERSPECTIVE OF OTHER LEGAL
BRANCHES

Emilia Panayotova

The Principle of Consistency and Foreseeability – a Basic Principle of Executive
Activity under the Code of Administrative Procedure. 269

Evelina Dimitrova

Predictability Of Tax Law 288

Georgi Penchev

Concerning the Foreseeing in Environmental Law 299

Yanaki Stoilov, Vanya Grigorova

Predictability of the Functioning of the Universal Pension Funds
Viewpoint of the Rights of Insured Persons 309

Albena Velikova-Stoyanova

Social Security for Old Age – Predictability and Adequacy 327

Nataliya Kiselova

The Missing Component: The Government Program of the Bulgarian Council of
Ministers 344

Emilia Angelova-Hovagimyan

Codes of Ethics and Rules of Good Medical Practices as a Factor for Predictability
of Patients Trust and Avoidance of Legal Conflicts 354

ПРЕДГОВОР

Пред читателя на този сборник е резултатът от поредните научни четения, организирани от катедрите „Теория и история на държавата и правото“ и „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Предвидимостта на законодателството и на правоприлагането, в частност – на правораздаването, е условие за зачитане на правото и правата на личността. Предвидимостта се сочи като необходимо свойство на правото и като черта, която характеризира правовата държава. Според Райнхарт Козелек правото е право и гарантира справедливост само когато аз мога да очаквам, че в аналогични случаи то ще се прилага по един и същ начин. Предвидимостта допринася за увеличаване на правната сигурност за това, че законът се прилага еднакво към всички, за които се отнася.

Всяка система от социални норми, за да въздейства върху поведението на хората, следва относителна повторяемост. Така тя се възпроизвежда и поне в минимална степен става предвидима. Самата идея за предвидимост на правото се съчетава с неговата рационализация през модерната епоха. От втората половина на XX в. насам все повече се очаква правото и правната система да действат предвидимо. По този начин правото се проявява не само като властови инструмент на държавата, а и като гаранция за правата на личността и на останалите правни субекти.

През последните десетилетия проблемът за предвидимостта все повече занимава правната теория и намира все по-често място в правораздавателни актове. Освен за предвидимост се говори за правна сигурност, за оправдани правни очаквания, за зачитане на придобити права и т.н. Всички тези категории разкриват различни страни и нюанси в изследване на предвидимостта на правото. Нейното проучване ни казва много повече за състоянието на правния ред, отколкото само коментарите на правни текстове. Познанието на правото е предпоставка да предвиждаме неговото действие, а предвиждайки действието на правото, ние придобиваме увереност, че като изпълняваме дължимо, постигаме това, което искаме. Предвидимостта на правото оба-

че зависи от редица фактори, сред които са решенията на овластените лица.

Критичният поглед към съществуващите правни системи и специално към българската открива недостиг на предвидимост в съвременното право. Често по сходни казуси различни съдебни състави, не само от различни съдебни райони, а и от един и същ съд, постановяват противоречиви съдебни актове. Причини за това са както неправилно тълкуване и прилагане на закона, така и недобро качество на редица нормативни актове. Влиянието на непублични фактори върху органи на държавната власт също снижава предвидимостта на правото. Всичко това разколебава доверието в държавните институции, в равноправното третиране на адресатите на правото и в частност в принципа за неотвратимост на наказанието. И още нещо.

Когато през 2020 г. разсъждавахме върху избора на тема за научните четения и се спряхме на „Предвидимост на правото“, правната система все още не бе трайно засегната от поредица държавни решения, предизвикани от вълните на разпространение на COVID-19. Епидемията и опитите на държавата за нейното овладяване се отразяват чувствително върху правата на личността. Сега настояването за предвидимост на правото като че ли е разколебано, защото се въвеждат редица ограничителни, дори извънредни мерки. Образно казано, попадаме в ситуация „да говорим за въже в къщата на обесения“, т.е. да настояваме за предвидимост на правото във все по-трудно предсказуема среда. Изправени сме пред въпроса възможно ли е в бързо променящи се условия и различни кризи правото да бъде ефективно средство за тяхното управление, без да губи предвидимост?!

Поначало социалните норми имат освен регулираща и стабилизираща роля в обществото. Разбира се, нарастването на динамиката на обществените отношения и появата на нови проблеми се отразяват върху устойчивостта на правото, но то не бива да е изцяло подвластно на конюнктурата и да се пренебрегват собствените му принципи. Все по-често обаче чрез законодателни и общи административни актове се въвеждат изисквания, които ограничават ползването на признати права и свободи. Това поставя фундаменталния въпрос за съотношението между свобода и принуда в правото. Става все по-ясно, че правната принуда не се изчерпва с налагане на предвидените в закона санкции. В редица случаи, с каквито изобилства сегашната действителност, принудата се изразява в масово и драстично ограничаване на

права, упражняването на които, ако не е изключено, е поставено под условие в зависимост от изпълнението на допълнителни задължения. Така правото, без да наказва, без пряко да служи за репресия, упражнява принуда върху личността. Всички, които държат на свободата, но особено най-активните застъпници на либералната идеология за правата, включително сред юристите, би следвало да са озадачени и обезпокоени от този факт. Тук опираме до важната роля на съдилищата в защита на правата при търсене на баланс между конкуриращи се правни принципи и в крайна сметка до зачитане както на личния избор, така и на обществения интерес. Отбелязаните важни и трудни въпроси може би ще заемат централно място в следващото издание на нашите научни четения.

С настоящия сборник авторите продължават да отдават значение на предвидимостта на правото, на нейната роля за поддържане на правен ред, в който правата се нуждаят от гаранции и защита. Темите са групирани в три раздела: историко-теоретични аспекти на проблема за предвидимостта на правото, наказателноправни и други отраслови аспекти на предвидимостта на правото. Те поставят въпроси за стабилността на правото в древността и в съвременността, за предвидимостта на правния ред в постмодерното общество, за усложнената предвидимост при съчетаното действие на норми от различни правни системи, за основанията за създаване на непредвидими правила, за това дали предвидимостта може да се смята за основно право, и редица други. Част от докладите освен теоретично имат и приложно значение, което разширява потенциалния кръг читатели на представената книга.

Благодарим на всички автори, които предадоха статии за сборника, а така също на гл. ас. д-р Дилян Начев и гл. ас. д-р Красимир Манов, които имат най-голяма заслуга за организирането на научните четения през 2021 г. и за подготовката за издаване на сборника.

*Проф. д-р Янаки Стоилов
Доц. д-р Ралица Илкова*